

Bevisen för Jesu uppståndelse

Paulus skriver i Romarbrevets första kapitel:

Evangeliet handlar om Guds Son, som till sin mänskliga natur är född av Davids ätt och som genom helighetens Ande med kraft har bevisats vara Guds Son efter uppståndelsen från de döda: Jesus Kristus, vår Herre.

Vad Paulus säger är att uppståndelsen är beviset på att Jesus verkligen är Guds Son. Och i 1 Korintierbrevets femtonde kapitel låter han detta vara den sak som han hänger hela den kristna tron på:

Men om Kristus inte har uppstått är vår predikan meningslös och även er tro meningslös. Då står vi där som falska vittnen om Gud. ... Om Kristus inte har uppstått, då är er tro meningslös och ni är ännu kvar i era synder.

Finns det då några skäl till att tro att detta verkligen är sant? Ja, det finns många goda skäl och dessa skäl kan vi grovt räknat säga tillhör två olika typer av skäl.

Den ena typen har att göra med **erfarenhetsbaserade** skäl. Detta kan vara människors erfarenhet av att detta är sant i mötet med ordet. Guds ord är ett levande och verksamt ord, ett ord som faktiskt gör något eftersom Anden är med ordet. Ytterst sett är det endast detta som kan skapa verklig tro och förtröstan på Gud och på Jesus. Ytterligare ett skäl av samma typ, d v s erfarenhetsbaserat, har vi i den förvandlande kraft som tron har i en människas liv. Det kan vara olika mycket påtagligt för oss, för oss själva och för utomstående. För en del blir detta att komma till tro något som förändrar livet på alla plan, medan det för andra inte blir en lika drastisk och påtaglig förändring. Men även om det inte alltid är så tydligt hur, så verkar Anden i en kristen människa och helgar henne. Om detta kan man säga mycket, men det lämnar därhän i

denna genomgång. I korthet kan vi säga att tron på att Jesus verkligen har uppstått från de döda har en erfarenhetsbaserad sida, och den är verkligen giltig och viktig.

Den andra sidan, den andra typen av skäl, har med **historiska bevis** att göra. Och det är dessa skäl som jag kommer att uppehålla mig vid i denna genomgång.

Till att börja med får vi skilja mellan bevisen, som de flesta forskare, även de flesta icke-kristna forskare, är överens om, och *den bästa förklaringen* till dessa bevis eller omständigheter, om man så vill. Inom vetenskapen är det en grundläggande princip att man sluter sig till den förklaring som bäst redogör för alla omständigheter. Omständigheterna eller bevisen jag ska beröra är inte kontroversiella eller särskilt ifrågasatta, men den kristna förklaringen är däremot kontroversiell. Jag ska ändå gå igenom dessa bevis, trots att majoriteten forskare medger dem, eftersom det finns många kritiker som ändå inte gör det. Och tillsammans, och detta är viktigt, tillsammans bildar de en stark beviskedja som pekar i en riktning: Jesus har verkligen uppstått från de döda. Ingen annan förklaring kan på ett trovärdigt och historiskt hållbart sätt redogöra för alla fyra omständigheter.

Vad jag hoppas visa i denna genomgång är att Jesu verkliga uppståndelse från de döda är den bästa förklaringen av det vi vet medan förnekandet av hans uppståndelse snarare bygger på filosofiska antaganden som är just detta, antaganden. Dessa antaganden stämmer väl överens med vad många västerländska sekulära människor redan tänker och tror, men det är likväl endast en tro – inte något bevisat. Snarare handlar det om ett cirkelargument som lite förenklat kan uttryckas såhär: mirakel kan inte ske därför att mirakel inte sker. Eller den något mer ödmjuka varianten: mirakel är högst osannolika och därför är det högst osannolikt att Jesus uppstod från de döda. För att försvara detta påstående i förhållande till Jesu uppståndelse tvingas man sluta sig till förklaringar som inte bäst förklarar alla omständigheter, och därför är detta en mindre vetenskaplig slutsats än den kristna övertygelsen, d v s att Jesus verkligen uppstod.

Vilka är då de olika historiska omständigheter, eller bevis, som den överväldigande majoriteten forskare, troende som icke-troende, är överens om? Och här ska också

nämnas att dessa inte förutsätter att man betraktar evangelierna och Pauli brev som Guds ofelbara ord, även om vi tror att de är de, utan endast att betrakta dem som historiska källor, till och med kraftigt tendensiösa källor skrivna av Jesu efterföljare. Och inte ens alltid att de är skrivna av de personer vi traditionellt hävdar i kyrkan. Men även sådana källor använder man och letar efter saker som pekar på eventuella tidigare lager av traditioner som är tidiga och trovärdiga eller omständigheter som man rimligen aldrig skulle hitta på. Det är under dessa senare premisser, eller spelregler, vi ska titta på några särskilda omständigheter. Här kan man lyfta fram fler än de jag kommer att nämna nu, men för att detta inte ska bli en alltför lång genomgång nöjer jag mig med fyra:

1. Jesus dog verkligen
2. Jesus begravdes
3. Graven var tom på påskdagens morgon
4. Jesu lärjungar, och även några motståndare, var övertygade om att Jesus hade visat sig som uppstånden för dem och var beredda att dö för denna övertygelse

Trots att detta blir en väldigt lång genomgång, har jag endast skrapat på ytan och utelämnat mycket annat viktigt som skulle kunna sägas. Kanske är den för lång för att ta del av i ett svep, men se den som en resurs att komma tillbaka till allteftersom du möter olika invändningar. För det är viktigt att vi faktiskt blir utrustade att bemöta de argument som förs fram mot att den kristna tron är sann, och även för att bemöta tvivel vi själva kan drabbas av. Detta gäller trots allt den sak som hela den kristna tron står och faller med. Så jag ber er att ha tålamod.

Jag kommer att vandra igenom dessa händelser och tala om vilka saker det är som gör evangeliernas beskrivningar av dessa händelser trovärdiga och hur alternativa förklaringar inte gör rättvisa åt bevisläget. Om jag nämner något som är svårt att hänga med i, eller om det till och med är så att hela genomgången är svår att

hänga med i, så vill jag ändå att du tar med dig detta: Det finns mycket goda skäl till att lita på vad evangelierna beskriver om Jesus och hans död och uppståndelse. Mycket väl underbyggda svar finns på de motargument som förs fram, också de motargument som till en början kan verka väldigt övertygande. Även om du möter någon som är väldigt påläst och övertygad om att Bibeln inte går att lita på, så finns det svar. Inte bara svar som med nöd och näppe skulle kunna förklara något, utan solida, välgrundade och noga efterforskade svar.

Men först ska jag tala om det som kanske är det allra viktigaste argumentet mot. Och det har att göra med vilka grundantaganden man har när man närmar sig frågan om Jesu uppståndelse. Påståendet är:

1. Mirakel är per definition alltid den minst sannolika förklaringen.

I grunden finns vad vi förutsätter för omständigheter. Vad är spelreglerna? I stort sett alla, jag säger i stort sett för det kan finnas några enstaka som inte skulle hålla med som jag inte känner till, men i stort sett alla jag känner till som närmar sig frågan om Jesu uppståndelse från de döda är överens om att det handlar om att hitta den mest sannolika förklaringen i ljuset av de omständigheter vi känner till. Men det finns något mer här som gör att olika personer som tittar på samma bevisläge, på samma omständigheter, ändå kommer till helt olika slutsatser när det gäller vad som verkligen hände. Vad är då detta som skiljer? Många kritiker av kristendomen, och även religion i allmänhet, hävdar att alla undersökningar av vad som hänt i historien handlar om att hitta den mest sannolika förklaringen... utifrån naturalistiska förklaringar! Vad innebär detta? Jo, det innebär att man förutsätter att om ett mirakel har skett så ska det ha skett på grund av naturliga orsaker, utan några övernaturliga inslag. Och eftersom man samtidigt definierar mirakel som något som bryter mot naturens kända och observerade lagar så har man egentligen på förhand uteslutit en sådan förklaring, eller i vart fall gjort den så osannolik att den alltid kommer att vara den minst sannolika förklaringen, vilken annan förklaring man än ställer mot den.

Men den kristna övertygelsen är inte att Jesus har uppstått av naturliga orsaker, utan just av övernaturliga orsaker, nämligen att Gud har uppväckt honom från de döda. När det gäller frågan om Jesu uppståndelse förutsätter vi Guds existens, vilket vi också har goda skäl att förutsätta. Men en genomgång också av dessa skäl ryms inte inom denna genomgång. Vad händer då med sannolikheten om vi också räknar med att Gud kan ingripa? Låt mig ta ett exempel som kanske kan göra det hela mer lättbegripligt:

Jag går upp på morgonen, stänger dörren till sovrummet och tar en dusch. När jag lämnade sovrummet var det ingen där, sängen var obäddad, mina kläder låg på golvet och fönstret var stängt. När jag kommer tillbaka efter duschen är dörren fortfarande stängd, rummet fortfarande tomt, men sängen är bäddad, kläderna ligger ihopvikta på pallen och fönstret står på vädning.

Är det mest rimliga nu att stänga dörren och börja fundera vad det är som kan ha hänt utifrån vad som fanns i rummet när jag lämnade och när jag kom tillbaka? Möjligheterna ökar om jag tillåter någon form av yttre kraft. Har fönstret kanske glidit upp av sig självt och en kraftig vind svept genom rummet som fick lakanen att rätta till sig, överkastet att lägga sig fint över hela sängen och som också förde mina kläder från golvet till pallen på ett prydligt sätt? Eller har kanske någon brutit sig in och gjort allt detta?

Om vi nu bortser från all ojämställdhet och de patriarkala strukturer som förutsätts finnas i vårt hem, så blir den mest rimliga förklaringen en helt annan om jag får förutsätta existensen av min fru Hannah. Rimligtvis är det hon som gått upp lite tidigare och sedan medan jag var i duschen gått in och gjort i ordning i sovrummet och sedan stängt dörren efter sig.

Det stängda rummet kan vi ta som en illustration på vad skeptiker förutsätter – det är bara vad som finns i rummet som tillåts som förklaring, dvs det är bara naturliga orsaker som tillåts som förklaring, hur osannolika de än är. Om man nu är så öppen att man kan räkna med någon annan yttre kraft, såsom någon opersonlig övernaturlig kraft som verkade eller någon annan form av gud som ingrep, som inte är den kristna Guden, kanske dessa alternativa förklaringar verkar lika sannolika. Men sammanhanget gör dessa förklaringar mindre sannolika. Jesu förutsägelser om sin död och uppståndelse, hans anspråk på att vara Guds Son, den judiska kontexten med Gamla testamentets vittnesbörd pekar sammantaget på att det är denna Gud som uppväckt Jesus från de döda, med det bestämda syftet att, som vi läste från Romarbrevet, bevisa att det Jesus sa om sig själv var sant, bevisa att döden är övervunnen och att synden är sonad och att vi får ha hoppet om en uppståndelse som hans.

Då går vi vidare till de konkreta historiska omständigheter som tillsammans pekar på att Jesus faktiskt uppstod. Först:

2. Jesus dog verkligen

I allmänhet är nog detta det minst kontroversiella av alla bevis. Att någon dör är inte anmärkningsvärt, inte heller att någon avrättas av romarna genom korsfästelse. Ändå finns det sådana som menar att han inte dog, för att sedan kunna förklara de andra omständigheterna, såsom den tomma graven och lärjungarnas övertygelse om att de faktiskt sett Jesus levande igen.

Svimningsteorin

Bland västerländska författare är kanske den vanligaste teorin svimningsteorin – att Jesus blev medvetslös – även om det finns olika varianter av den. Problemet är att mer eller mindre alla dessa ändå förutsätter att Jesus korsfästes. Och om vi för tillfället hoppar över begravningen så kan detta ändå svårligen förklara att lärjungarna,

och även minst Jesu bror Jakob och Paulus, som inte från början var hans efterföljare, kom att tro att Jesu blivit uppväckt från de döda. Jesus skulle ha varit i ett sådant dåligt skick att ingen skulle dra slutsatsen att han dött och nu levde igen. Han skulle ha varit kraftigt försvagad och knappt varit i stånd att ta sig någonstans. De skulle visserligen ha blivit övertygade om att han levde, men inte att han uppstått från de döda.

Ersättningsteorin

Idag möter vi också attacker från muslimska apologeter, alltså försvarare av den muslimska tron. I Koranen, sura 4 vers 157 står det:

"Vi [syftar här på judarna] har dödat Kristus Jesus, Marias son, [som påstod sig vara] Guds sändebud!" Men de dödade honom inte och inte heller korsfäste de honom, fastän det för dem tedde sig så. De som är av annan mening är inte säkra på sin sak; de har ingen [verklig] kunskap om detta utan stöder sig på antaganden. Det är med visshet så att de inte dödade honom.

Här står det att Jesus inte verkligen dog utan att det bara såg ut så för dem, även om det finns diskussion kring översättningen. Men det lämnar vi därhän nu. Koranen säger inte mer, men i modern muslimsk apologetik är den vanliga förklaringen att Jesus blev ersatt av Judas som då fick Jesu utseende, medan Jesus själv, till kropp och själ, togs upp till himlen av Gud.

Man får väl säga att detta blir väldigt svårt att motbevisa eftersom alla ögonvittnen fortfarande skulle ha uppfattat det som att det var Jesus på korset. Koranen skrevs dock flera hundra år senare och det finns många skäl till att ifrågasätta tillförlitligheten i vad Koranen säger på många ställen. Som historisk källa är den därför inte att räkna med när det handlar om vad som hände 600 år tidigare i en annan del av världen. Dessutom finns det ögonvitnesskildringar gällande Judas död nedtecknade i evangelierna.

När det gäller omständigheterna för Jesu död finns det saker i beskrivningen som gör klart att Jesus verkligen dog. Beskrivningarna av vad som hände Jesus och vad han sa tyder för det första på hypovolemisk chock till följd av blodförlust efter pryglingen. Den typ av prygling Jesus utsattes för genomfördes med en piska försedd med bitar som skulle slita bitar av kött från hans kropp. Det var inte ovanligt att man dog redan av detta.

För det andra står det att Jesus gav upp andan, d v s att han slutade att andas. Detta var den vanliga dödsorsaken vid korsfästelse eftersom ställningen innebar att man var tvungen att häva sig upp för att kunna andas. När det i evangelierna står att soldaterna skulle krossa benen för att påskynda döden handlade det om detta, eftersom de då inte kunde häva sig upp för att andas ut. Men Jesus var redan kraftigt försvagad av pryglingen innan han korsfästes vilket förklarar att han dog fort.

Att Jesus blev uppstungen av ett spjut i sidan och vatten och blod kom ut beskriver också ett medicinskt fenomen, även om Johannes också har en teologisk poäng med att nämna det. Och detta bruk med spjutet är också omvittnat i romerska källor.

I korthet: romarna var experter på att ha ihjäl en människa. Det finns inget som tyder på att de skulle ha misslyckats i detta fall.

Till detta kan vi också lägga att en tidig utombiblisk källa, den romerska historikern Tacitus som skrev omkring år 100, nämner att Jesus dog under Pontius Pilatus när Tiberias var kejsare. Även den judiska historikern Josefus, som också skrev omkring år 100, beskrev samma sak, även om det finns andra delar i beskrivningen som troligen tillfogades under 200-talet av kristna. Även den judiska skriftsamlingen Talmud, där delar går tillbaka till Jesu tid, beskriver att Jesus hängdes under påsken. Hänga betyder inte samma sak som vi tänker på med en repsnara, utan upphängd på trä, som vi möter i 5 Mos 21 och Gal 3. Jesu död var alltså inte kontroversiell i samtiden och den närmsta tiden därefter, utan helt accepterad som historiskt faktum.

Detta faktum var också ett hinder i den tidiga kristna missionen, som Paulus också skriver i 1 Kor 1:23: ”men vi predikar Kristus som korsfäst – för judarna en stötesten och för hedningarna en dårskap”. Detta var alltså knappast något man skulle hittat på.

Vi går vidare till nästa punkt:

3. Jesus begravdes

Att Jesus begravdes är heller inte anmärkningsvärt. Vad som är anmärkningsvärt är de personer som kopplas till Jesu begravning, vilket sedan är viktigt när det handlar om nästa punkt – den tomma graven.

Kopplade till Jesu gravläggning har vi Josef från Arimatea. (Hos Johannes möter vi också Nikodemus men vi lämnar honom denna gång.) Och sedan har vi också minst två kvinnor, som båda hette Maria. Den ena var Maria från Magdala och den andra kallades antingen för den andra Maria, eller Maria Jakobs respektive Joses mor.

Om vi tittar först på Josef från Arimatea får vi veta att han var rådsherre, alltså medlem i det Stora råd som dömde Jesus till döden för hädelse. Även om vi får veta hos Lukas att han inte hade samtyckt till domen över Jesus är detta inte något man för in i en berättelse man hittar på. Omständigheten är för obekvämt att det är en fegis från motståndarlaget som visar Jesus denna omsorg medan lärjungarna flytt. Att han var medlem av Stora rådet innebär också att han troligen var välkänd i Jerusalem, och alltså ingen anonym person man kan komma undan med att hitta på. Och vi vet att kristendomen började spridas från Jerusalem, det är inte något kontroversiellt. Sådana detaljer spelar alltså stor roll. Om man ska hitta på en historia om Jerusalem är det en dålig idé att göra det i Jerusalem, där människor kan bemöta felaktigheter utifrån egen kunskap. Detta talar starkt för att detta är en historisk verklighet. Ytterligare en detalj talar för detta. För graven rullades en stor sten. Somliga har menat att detta är ett problem när det står *rullade* eftersom 98% av gravarna från Jesu tid hade någon

form av fyrkantig sten för graven, vilket man såklart inte kunde rulla. Men Josef var en rik man, och de få procent gravar från denna tid med en rund sten tillhörde rika och betydelsefulla familjer. Så just detta ord ”rulla” pekar också på att Josef verkligen var den som tog hand om Jesu begravning.

Kopplat till denna punkt kan vi nämna en annan invändning. Korsfästelsestraffet var ett straff som syftade till att vara ett offentligt och avskräckande straff. Och ett avskräckande straff som inte upphörde när personen dog. Romarna tillät inte att man tog ner kroppen samma dag och gav personen en vanlig begravning. Kroppen skulle hänga kvar såsom ett varnade exempel för vad som händer dem som sätter sig upp mot Rom. Detta vet vi bland annat från Josefus, som jag nämnde tidigare. Vissa kritiker hävdar då att detta starkt talar emot evangeliernas skildring av Jesu begravning och omkullkastar alla andra bevis. Romarna skulle aldrig ha låtit Josef från Arimatea få ta hand om Jesu kropp, och särskilt inte redan samma dag som Jesus dog. Problemet är att samma Josefus talar om hur romarna gjorde ett undantag – för judarna. Troligen hade de fått medgivande för detta med tanke på vad som står i 5 Mos 21:22-23:

Om det på någon vilar en synd som förtjänar döden och man avrättar honom och hänger upp honom på trä, så skall den döda kroppen inte lämnas kvar på träet över natten. Du skall begrava den samma dag, ty en Guds förbannelse är den som har blivit upphängd. Du skall inte orena det land som Herren, din Gud, ger dig till arvedel.

Josefus berättar hur romarna hyrde in en grupp idumeiska legosoldater att slå ner ett judiskt uppror. Dessa visste hur romarna normalt hanterade korsfästelse, men inte hur de hanterade judar, och idumeerna kastade därför bort de judiska upprorsmännens kroppar utan att begrava dem. Argumentet faller alltså och talar istället för evangeliernas skildring av Jesu begravning.

Sedan har vi kvinnorna. Till att börja med hade man knappast hittat på att båda kvinnorna hade samma namn om man hittar på en historia. Men det råkar stämma väldigt väl med vad man vet om judiska namn vid denna tid. Var femte judisk kvinna

vid denna tid i Palestina hette Maria! Men det viktiga är att det nämns specifikt att dessa båda Marior såg var Jesus blev lagd. Och ordet för ”se” här handlar om att observera, lägga märke till, alltså att man verkligen tog in var det var. Detta blir viktigt när vi nu kommer till nästa bevis:

4. Graven var tom på påskdagens morgon

Fel grav

Redan här kan vi hantera det första motargumentet, nämligen att man skulle ha tagit fel på var Jesus blev begravd. Här möter vi med en gång en del problem. Som jag redan nämnt verkar det ha handlat om en dyr gravplats på grund av den runda stenen, och då borde det inte ha funnits så många att välja på, ca 2% uppenbarligen. Och i de tre tidigaste evangelierna, Matteus, Markus och Lukas står det på olika sätt att kvinnorna såg var kroppen blev lagd. Hos Markus står det att kvinnorna lade särskilt märke till vilken grav det var eftersom de redan planerade att gå dit efter sabbaten med välluktande oljor för att smörja Jesus. Risken att de skulle tagit fel gällande vilken grav Jesus lades i verkar därför mycket osannolik.

Jesus, som överlevt korsfästelsen, tog sig ut på egen hand

Ett annat argument är kopplat till det första, det att Jesus egentligen aldrig dött. Men hur är det möjligt att en så allvarligt skadad man ska kunna ha tagit sig ur en grav med förrullad sten som två kvinnor inte ansåg sig klara av, och som troligen vägde minst ett ton och förmodligen krävde att man puttade upp den i motlutning? Det är inte möjligt, och argumentet faller också, som sagt, när det gäller den sista punkten – att lärjungarna var övertygade om att han uppstått från de döda, vilket de inte skulle ha gjort om Jesus kommer instaplande halvdöd av skadorna.

Stulen kropp

En annan förklaring, som vi möter redan i evangelierna, nämligen hos Matteus, är att lärjungarna stal kroppen. Detta tyder på att det var ett påstående de redan inom max

några årtionden behövde strida mot, vilket i sin tur bekräftar att deras motståndare i samtiden medgav att graven var tom. Men mot detta påstående att lärjungarna stal kroppen talar en mängd saker. Det ena är att inget tyder på att lärjungarna väntade sig att Jesus skulle dö, trots att Jesus sagt det, inte heller att han skulle uppstå. Och tiden de hade på sig är knappast tillräcklig för att tänka ut en plan som skulle fungera. Till detta kommer vad jag tar upp som nästa bevis – lärjungarnas vilja att dö för sin tro. Det är högst osannolikt att de skulle ägna hela sitt liv åt att sprida en medveten lögn som inte gav dem några fördelar i detta livet utan endast lidande och död. Även om vi skulle anta att det finns skäl, såsom att de redan var så investerade i denna rörelse att det skulle vara ett så stort nederlag att erkänna att man hade fel, så borde man kunna förvänta sig att i vart fall någon gav upp och medgav att allt var påhittat. Men det finns inget som pekar på att någon gjorde det. Inte en enda. Också kvinnornas vittnesmål, som jag går igenom strax, talar emot denna förklaring. De skulle inte hitta på en sådan sak som att kvinnor var först med att vittna om den tomma graven om de själva stulit kroppen och ville sprida sin tro.

Skildringarna av hur det gick till tyder också på att det inte är en gemensam källa som ligger bakom beskrivningarna i de olika evangelierna, och även Apostlagärningarna, utan vi har mest sannolikt att göra med olika källor som är mer eller mindre oberoende av varandra. Och dessutom tidiga källor. I jämförelse med många andra historiska personer och händelser får även sena dateringar av evangelierna anses som tidiga källor. Men mycket tyder på att vi i evangelierna har äldre källor, antingen skriftliga eller muntliga, som går tillbaka ännu längre än när evangelierna färdigställdes. Om vi fokuserar på Markus, som antas ha skrivit först, med en tidig datering någon gång under 50-talet och sen datering strax efter år 70, har vi olika saker som tyder på att Markus använder sig av ännu tidigare stoff.

Medan evangeliet överlag har flera kortare textavsnitt som följer på varandra är avsnittet om Jesu lidande, död och uppståndelse en sammanhängande helhet som tycks vara en enskild och tidig källa Markus använder sig av. Till att börja med är textavsnitten med de olika händelserna kring Jesus sista dagar sammankopplade grammatiskt och innehållsligt, detta genom att saker hänger i luften om man separerar

dem från varandra och bl a pronomen har sin referens i ett tidigare avsnitt. Vi har också förekomsten av namn som pekar på ett relativt tidigt datum. En Maria pekas ut som mor till bl a Jakob den yngre, troligtvis för att särskilja honom från aposteln Jakob, Sebedeus son och Johannes bror. Jakob, Sebedeus son dog martyrdöden i mitten på 40-talet, vilket pekar mot att Markus källa här är tidigare.

En annan sak, kopplat till namn, som talar för att Markus använder sig av tidiga källor är att han inte använder sig av översteprästens namn. En möjlig förklaring till detta är att översteprästen fortfarande var överstepräst vid den tid i vart fall källan är ifrån, alltså före år 38, d v s senast inom 4-7 år efter Jesu död och uppståndelse, även om Markus sammanställt sitt evangelium senare. Det är ungefär som att vi nu skulle tala om statsministern. Säger jag statsministern nu syftar det på Stefan Löven. Men handlar det om en tidigare behöver jag förtydliga med namn, såsom tidigare statsminister Olof Palme.

Markus berättar också i samband med Barabbas om upprorsmännen, i bestämd form, som hade begått mord under oroligheterna (d v s någon form av uppror), också i bestämd form. Innan Andra världskriget bröt ut talade man i allmänhet om kriget, det stora kriget, världskriget eller liknande, i bestämd form, och man menade då Första världskriget. Från och med 1940-talet gick det inte längre att tala om det på samma sätt, utan man behövde förtydliga vilket av världskrigen man avsåg. Samma sak handlar det troligtvis om här. Anledningen till att det inte specificeras vilka oroligheter, eller vilket uppror det handlar om, är att nästa uppror ännu inte ägt rum när källan tog form. Och nästa uppror som man skulle kunna förväxla det med ägde rum år 44-45. Vi har alltså minst två saker som pekar på att källan senast är från 12-15 år efter Jesus död och uppståndelse, och ytterligare en sak som kan innebära att den är från 5-7 år efter detta eller tidigare. Övriga evangelister inkluderar andra detaljer och händelser som pekar på att de, även om de också använder sig av Markus eller Markus källor, har egna skildringar som är oberoende av Markus. Dessutom har vi Paulus tidiga trosbekännelse i 1 Kor 15.

När vi också talar om tidiga källor och traditioner kan vi nämna ”veckans första dag”, som återkommer med små variationer i alla evangelier kopplade till den

tomma graven. Fram tills relativt nyligen var veckans första dag söndagen, inte måndagen. Och söndagens starka ställning hos de första kristna är också något som tillsammans med övriga bevis talar för uppståndelsen. Kristna började med en gång att samlas på söndagen, medan sabbaten fick en nedtonad betydelse och försvann helt när man inte längre fick delta i synagogans gudstjänster. Med tanke på sabbatens oehöört starka ställning hos judar som veckans särskilda dag måste något väldigt omvälvande ha hänt just denna dag eftersom de första kristna, som alla var judar, istället lät söndagen bli den dag de samlades på.

Så här har vi, av allt att döma, att göra både med flera källor som vittnar om samma sak, och dessutom tidiga källor, från kort tid efter att det hänt, vilket sannolikt innebär att vi har med ögonvittnen att göra. Detta är just de saker man letar efter när det gäller att styrka historiska händelser, och vi har dem i Bibeln. Gud är god!

Frågan om skillnaderna i dessa källor och hur dessa kan förklaras går jag inte igenom här, men det kan vara nog att säga att det i så fall främst skulle vara ett problem att lösa när man diskuterar Bibelns ofelbarhet, medan det ur ett historiskt perspektiv snarast stärker trovärdigheten att de inte är tillrättalagda och bekvämt harmonierade. Det finns en mängd historiska händelser som beskrivits olika av ögonvittnen där en del omständigheter har skilt sig åt, men huvudsaken har varit helt glasklar. Såsom när Titanic sjönk. En del ögonvittnen hävdade att båten sjönk intakt, medan andra hävdade att bröts itu innan den sjönk. Men vi vet att de alla verkligen var ögonvittnen och vi vet att båten sjönk. Skillnaderna spelar därför mindre roll när det gäller att fastställa att Titanic sjönk. Samma sak gäller med den tomma graven.

En annan variant är att gravplundrare stal kroppen. Problemet är att man normalt stal kroppsdelar för ockulta riter eller att man stal dyrbara saker som lades i graven tillsammans med kroppen. Men här fanns inga sådana saker, och hela kroppen är borta. Dessutom låg bindlarna kvar, prydligt ihopvikta. Det låter väldigt osannolikt att gravplundrare skulle göra något sådant. Och i andra änden låter det märkligt att sådana detaljer skulle vara påhittade av evangelisterna. Men även om man skulle avfärda det med att Johannes skrev sist och dessutom med en tydligt teologisk prägel

så har vi heller inte bevis för att en sådan typ av ockultism förekom i Palestina vid denna tid, vilket gör det än mer osannolikt.

Kvinnornas vittnesmål som en pinsam omständighet

Vad som talar för det faktum att graven faktiskt var tom är att kvinnor var de första vittnena. Det sägs ofta av kristna försvarare av uppståndelsen att kvinnors vittnesmål inte betraktades som giltiga vid denna tid. Det är en sanning med modifikation, eftersom det finns omständigheter där så inte var fallet. Men här handlar det främst om en nyansering och inte ett avfärdande av argumentet. Det finns flera omvittnanden från olika historiska källor att kvinnor i allmänhet betraktades som mindre trovärdiga i allmänhet. Vi har redan nämnt Josefus. Han beskriver kvinnor som ”alltför impulsiva och yra för att tas på allvar”. Och han själv behövde göra det pinsamma att hänvisa till två kvinnor som vittne för en händelse. Detta skulle man kunna tänka talar emot det faktum att han betraktade dem som mindre tillförlitliga, men omständigheten är att de stod som vittnen till en massaker där alla män dödas, och att det endast fanns kvinnor kvar som alls skulle kunna vara vittnen. På ett annat ställe är det är till och med så att Josefus i sin skildring av 1 Mos 25 ändrar berättelsen så att det är Isak som får uppenbarelserna från Herren om två folk som ska utgå ur Rebeckas moderliv istället för att det är Rebecka som får höra det, troligtvis på grund av hur han betraktade kvinnors vittnesbörd.

På 100-talet möter vi filosofen Kelsos som går till hård attack mot de kristna. Det är intressant att ta del av hans argument, eftersom de nästan helt är samma argument som förs fram av ledande kritiker av kristendomens anspråk idag! Bland de många saker man skulle kunna ta med av hans motargument är just detta att det är ”hysteriska kvinnor” som stod som primärvittnen. Han avfärdar det som hallucinationer, och mer om detta senare.

Samma sak möter vi hos en annan filosof, Porfyrios, som levde under 200-talet. Han skrev: ”Istället för att visa sig för trovärdiga vittnen uppenbarade sig Jesus för Maria Magdalena, en prostituerad som kom från en fruktansvärd liten by och som var besatt av sju demoner, och en annan Maria, lika okänd, förmodligen en bondkvinna, och andra oansenliga personer.”

Här är det också intressant att lägga märke till samtida evangelieskildringar som försökte bemöta dessa invändningar. De innehåller sådana skildringar man kunde ha väntat sig hitta i Bibelns evangelier om de hade varit påhittade eller i vart fall var utfyllda med överdrifter och påhittade delar som skulle göra budskapet mer lättsmält och tilltalande i samtiden. Men Bibelns evangelier är mer återhållsamma och innehåller obekväma omständigheter som starkt talar emot att de är påhittade eller överdrivna. När det gäller kvinnorna försöker dessa senare evangelier bemöta Kelsos och Parfyrios argument genom att skjuta kvinnorna i bakgrunden och lyfta fram bl a romerska soldater som de första vittnena, såsom soldaten vid korset, men främst den romerska vaktstyrkan som bevittnade hur änglarna stiger ned vid graven. Detta finns hos Matteus, men hos Markus, som troligen skrev först, nämns inte detta utan det är kvinnorna står som de första vittnena.

Till detta kan vi lägga att vi även i Bibelns fyra evangelier har vi vittnesbörd om detta, där lärjungarna, som dessutom gömmer sig av rädsla (ännu en pinsam omständighet), avfärdar kvinnornas berättelse om den tomma graven och änglarnas tal om att Jesus uppstått som löst prat, och det med en term som används om feberyra. Hos Lukas behöver detta förstärkas av att Petrus springer till graven och blir ett vittne till att den verkligen är tom, och hos Johannes springer även han själv med. Och det är först då de trodde.

Återigen, denna omständighet var alltså besvärande i samtiden och talar starkt för att graven verkligen var tom.

Och då kommer vi till den sista punkten:

5. Jesu lärjungar, och även några motståndare, var övertygade om att Jesus hade visat sig som uppstånden för dem och var beredda att dö för denna övertygelse

Kvinnor som första vittnen

Till att börja med kan vi vända tillbaka till kvinnorna. Dessa pekades ut som de första vittnena till den uppståndne Jesus. Och jag ska inte upprepa vad jag sagt tidigare om hur kvinnors vittnesmål betraktades i samtiden. Men här har vi återigen en pinsam omständighet som styrker trovärdigheten i evangeliernas beskrivningar.

Lärjungarna var villiga att dö för övertygelsen om att de sett Jesus uppväckt från de döda

Jag nämnde också nyss den pinsamma omständigheten att lärjungarna gömde sig efter Jesu död av rädsla för judarna. När vi sedan möter Petrus på Pingstdagen predikar han öppet och frimodigt om Jesu uppståndelse och hävdar att de alla, de apostlarna och förmodligen även ytterligare lärjungar, var vittnen till det. Något har hänt. Något har hänt som har förvandlat dem från livrädda efterföljare av en död påstådd Messias till att frimodigt bekänna och vittna om den uppståndne Messias. Detta går som en refräng genom Petrus predikningar i Apostlagärningarna – hur Gud har uppväckt Jesus från de döda, och att han och de andra är vittnen till detta. Det är ju också detta som framhålls som syftet med de tolv när Judas efterträdare ska väljas – att vara vittnen om Jesu uppståndelse. De är övertygade om att detta är sant, att det är det avgörande, det centrala och det som helt förvandlade dem. Och de var nu villiga att dö för detta vittnesbörds skull.

Men detta har ifrågasatts, såklart. På flera olika sätt. Att de var villiga för sin tro bevisar inte att Jesus verkligen uppstått från de döda. Nej, att de var villiga att dö bevisar inget, eftersom det finns massa människor inom andra religioner som är villiga att dö för sin tro. Inte minst kan vi tänka på muslimska självmordsbombare och liknande. Är det ett bevis för att islams anspråk är sanna? Nej, det skulle vi inte säga. Men det är däremot rimligt att säga att de därför inte kan anklagas för att ha

stulit kroppen ur graven och hittat på allt. Många är villiga att dö för sin tro, men, återigen, är det rimligt att tänka att så många är villiga att dö för något de visste var en lögn? Ljuger om något gör man generellt för att få fördelar av något slag, men gör man det om man vet att det kan komma att kosta en allt, också ens liv? I vart fall någon borde då ha tagit tillbaka allt och sagt som det var om de verkligen hävdade detta med risk för sina liv.

Ett annat sätt detta har ifrågasatts är att det inte är säkert att de faktiskt dog för sin tro, och att det då också blir osäkert att hävda att deras övertygelse var så stark. Också detta får vi pröva.

Jesu död får vi säga är väl belagd. Och lärjungarna såg vad som hände med Jesus, de visste priset han fick betala. Och nog förstod de att de själva kunde råka illa ut om de fortsatte Jesusrörelsen. Det var inte utan anledning Petrus hade förnekat Jesus tre gånger, och det var inte utan anledning hela apostlaskaran (utom Judas) gömde sig. Jesus hade ju också sagt till dem:

*Var på er vakt! De ska utlämna er åt domstolar, och ni kommer att bli misshandlade i synagogor och ställas inför ståthållare och kungar för min skull, (och här kommer en intressant bisats) **som vittnen inför dem.** ... En bror ska utlämna sin bror till att dödas och en far sitt barn, och barn ska göra uppror mot sina föräldrar och döda dem. Ni kommer att bli hatade av alla för mitt namns skull. Men den som håller ut till slutet ska bli frälst. (Mark 13:9-13)*

Vi lever i ett väldigt beskydd från detta, än så länge. Men detta pågår just nu med våra trossyskon på olika ställen i världen. Särskilt grymt är det i Nordkorea. Om ni inte redan är gåvogivare uppmanar jag er att ta del av Open Doors material och stödja dem.

Men tillbaka till diskussionen. Bibelcitatet är från Markus, som troligen är det tidigaste färdigställda evangeliet. Även om kritiker skulle hävda att detta är skrivit senare och man lägger ord i Jesu mun vittnar detta och de många andra bibelställen

som talar om förföljelse av de kristna, att kristna faktiskt blev förföljda för sin tro och dödade. Om Jesus aldrig sa det och inget sådant faktiskt hände blir det väldigt svårt att förklara varför man skulle föra in något sådant i evangelierna. Det gör ju inte budskapet mer lättsålt om man nu vill få människor att tro på Jesus.

Förföljelsen fortsätter sedan genom hela Apostlagärningarna, och genom breven och i Uppenbarelseboken. Lidandet och förföljelsen i Jesu efterföljd är helt centralt i Nya testamentet. Om det alltså är något som är säkert är det att kristna blev förföljda för sin tro. Vad annars skulle kunna förklara detta? Men de skulle ju kunna vara vilseledda av apostlarna, på samma sätt som man i så fall skulle betrakta oss. Kristna idag är inte ögonvittnen till Jesu uppståndelse men likväl är många kristna beredda att dö för Jesu skull, och om det kommer till det hoppas jag att Gud ger mig styrka att också vara det, och er alla.

Men då är alltså den verkliga knäckfrågan om vi kan bekräfta att dem som med namn pekades ut som faktiska ögonvittnen till Jesu uppståndelse också faktiskt var villiga att dö för denna övertygelse? Och kan vi bekräfta att de faktiskt blev dödade för sin tros skull?

Vi vet inte hur alla apostlar dog. Så är det. Skildringarna av hur det gick till är ofta sena, och ibland väldigt legendartade, d v s innehåller spektakulära inslag som troligen är överdrifter eller ibland helt enkelt påhittade. Men när det gäller tre personer har vi tidiga och trovärdiga skildringar. Dessa tre är Petrus, Paulus och Herrens bror Jakob. Notera att detta är samma personer som vi möter i den trosbekännelse som Paulus meddelar i 1 Kor 15, där han då också tillfogar sig själv. Så det avgörande här är fastställa 1. att de var övertygade om att de sett Jesus uppstånden från de döda, och 2. att de var villiga att dö för denna övertygelse.

Om vi går till 1 Kor 15 så hittar vi följande:

Jag förde vidare till er det allra viktigaste, vad jag själv har tagit emot: att Kristus dog för våra synder enligt Skrifterna, att han blev begravd, att han uppstod på tredje dagen enligt Skrifterna och att han visade sig för Kefas och sedan för de tolv. Därefter visade han sig för mer än femhundra bröder på samma gång. De flesta av dem lever än, även om några har insomnat. Sedan

visade han sig för Jakob och därefter för alla apostlarna. Allra sist visade han sig också för mig, som för ett ofullgånget foster. Jag är ju den minste av apostlarna, inte värd att kallas apostel, eftersom jag har förföljt Guds församling. (1 Kor 15:3-9).

Det intressanta här är namnen som förekommer i trosbekännelsen när vi också läser vad Paulus berättar i Galaterbrevet. Vi vet utifrån Gal 1:18-19 att Paulus tre år efter sin omvändelse på vägen till Damaskus reste till Jerusalem och träffade två namngivna personer. Han träffade Kefas, alltså Petrus, under 15 dagar och mötte även Herrens bror Jakob. Men det står mer än att han träffade dem, det står att han reste dit för att "lära känna Kefas". Ordet för att lära känna är ἰστορησαί. Det är härifrån vi har vårt ord historia, men betydelsen är annorlunda. Ordet betyder att undersöka noggrant, efterforska, förhöra sig om. Intrycket man får då är att Paulus närmast frågade ut Petrus, om vad han sett och varit med om när han var med Jesus. Det verkar därför sannolikt att det är just Petrus han nämner i 1 Kor 15 gällande uppståndelsen, och dessutom den enda andra han nämner vid namn, Herrens bror Jakob. Dessa utpekas som ögonvittnen till Jesu uppståndelse, och Paulus själv har noggrant undersökt deras vittnesmål. Paulus har alltså sitt eget möte med den uppståndne Jesus att utgå ifrån, men han har också undersökt Petrus och Jakobs vittnesmål. Och han har med deras vittnesmål i samma resonemang där han sätter hela den kristna tron på spel – om Jesus inte har uppstått är er tro meningslös och vi är de ömkligaste av alla människor.

Var då Petrus, Paulus och Jakob villiga att dö för sin tro? Vi vänder oss först till Joh 21:18-19 och ser på **Petrus martyrdöd**:

Jag säger dig sanningen: När du var yngre, spände du själv bältet om dig och gick vart du ville. Men när du blir äldre ska du sträcka ut dina händer, och en annan ska spänna bältet om dig och leda dig dit du inte vill." Detta sade han för att ange med vilken död Petrus skulle förhärliga Gud. Sedan sade han till honom: "Följ mig!"

Om vi lutar på att det Bibeln säger är sant har vi här Jesu förutsägelse om Petrus martyrdöd. Men vi behöver inte luta på Bibeln för att veta detta. Även om vi tänker att Johannes skriver detta senare och lägger ord i munnen på Jesus, har vi egentligen fortfarande en bekräftelse på att Petrus dog en martyrdöd. Det är alltså samma som med lidandet för kristna i allmänhet. Vare sig vi tror att det är förutsägelser eller konstateranden efteråt bekräftar de samma sak. Samma sak gäller förutsägelsen i Joh 13:36 när Jesus förutsäger Petrus förnekelse och hans kommande martyrdöd, och sedan också i 2 Pet 1:14 när Petrus hänvisar till denna händelse och säger att hans död är nära. Detta är bevis för Petrus martyrdöd oavsett om man tänker att det handlar om verkliga förutsägelser eller om det är skrivet senare och talar om vad som då egentligen redan har hänt, och dessutom oavsett om man anser att Petrus verkligen skrivit 2 Petrusbrevet eller inte, vilket många forskare hävdar att han inte gjort.

Omkring år 95-96 skriver också Clemens, en äldste i Rom, ett brev där han talar om både Petrus och Paulus martyrdöd. Detta är alltså relativt nära i tid, och han skriver på ett sätt där det är klart att han förutsätter att detta är allmän kunskap. Samtida med Clemens är Ignatius av Antiokia, och han skrev ett antal brev på sin väg till Rom dit han fördes för att dö martyrdöden. En del brev anses äkta och en del oäkta, men i ett av de som av de allra flesta ses som äkta, brevet till Smyrna, skriver han att lärjungarna efter att ha sett Jesus uppstånden och förstått att han verkligen uppstått kroppsligen "föraktade döden och bevisade sig vara dess besegrare", underförstått när de dog martyrdöden.

Även om dessa är kristna källor är de historiska dokument som visar vad de trodde, och de uttalar sig om saker som ligger nära i tid. Det finns inga skäl att tro att de helt missat vad som egentligen hände med Petrus, och även Paulus.

Och om vi går vidare med Paulus ser vi i bl a 2 Kor 11:23-27 exempel på den förföljelse han utstod under sitt liv utan att, får vi förutsätta, tvivla på Jesu uppståndelse och lägga ner att predika om den:

Jag har arbetat mer (här jämför han sig med judekristna som vänt sig emot Paulus och förespråkar laggärningar, vad han ironiskt kallar superapostlar), *suttit i fängelse mer, fått hugg och slag i överflöd och ofta varit i livsfara. Av*

judarna har jag fem gånger fått fyrtio rapp minus ett. Tre gånger har jag blivit piskad med spö, en gång har jag blivit stenad, tre gånger har jag lidit skeppsbrott, ett helt dygn har jag drivit på öppet hav. Jag har ofta varit på resor, i faror på floder, faror bland rövare, faror från landsmän, faror från hedningar, faror i städer, i öknar och på hav, faror bland falska bröder, allt under möda och slit, ofta under vaknätter, under hunger och törst, ofta fastande, frusen och naken. Utöver allt annat har jag det dagliga ansvaret, omsorgen om alla församlingarna. Vem är svag utan att jag blir svag? Vem faller utan att det bränner i mig? Om jag måste berömma mig, vill jag berömma mig av min svaghet. Herren Jesu Gud och Far, välsignad i evighet, vet att jag inte ljuger.

I 2 Tim 4:6 talar han om att han förväntar sig att dö snart:

Självs offras jag redan som ett dryckesoffer, och tiden för mitt uppbrott är inne. Jag har kämpat den goda kampen, jag har fullbordat loppet, jag har bevarat tron. Nu väntar mig rättfärdighetens segerkrans. Den ska Herren, den rättfärdige domaren, ge mig på den dagen, och inte bara mig utan alla som älskar hans återkomst.

Samma sak gäller här som med 2 Petrusbrevet. Detta brev är ifrågasatt, men det vittnar ändå om att Paulus antingen var villig att dö för Jesu skull, eller att han redan dött. Oavsett bevisar det att Paulus var så övertygad om att han sett Jesus uppstånden och var villig att dö för den övertygelsen.

Igantius, som jag redan nämnt, beskriver i brev till Efesierna att Paulus dog martyrdöden. Tertullianus skriver omkring år 200 att Paulus dog en död i Rom likt Johannes döparen, dvs genom halshuggning. Halshuggning betraktades som ett mer humant och hedervärt sätt att avrätta någon eftersom det gick snabbt, och det var en sådan avrättning en romersk medborgare kunde förvänta sig, vilket Paulus var. Korsfästelse av en romersk medborgare var olagligt. Vi har inga skäl att tro att Petrus var romersk medborgare och därför är legenden om att han korsfästes relativt sannolik.

I Eusebios Kyrkohistoria, som skrevs i början av 300-talet, citeras Origenes, som var verksam under början av 200-talet. Där sägs att Paulus dödades genom halshuggning i Rom under kejsare Nero. Nero dog år 68, vilket innebär att Paulus bör ha dött något tidigare än så. Både Eusebios och Origenes är relativt sena, men vi har inte särskilda skäl att tro att citatet är falskt. Här gäller det dessutom ett relativt okontroversiellt påstående. De flesta källor från denna tid när det gäller olika historiska personer har ett tidsglapp mellan när händelserna ska ha ägt rum och när vi har skriftliga källor ifrån. Ifrågasätter vi Eusebios trovärdighet här kan vi inte säga att vi vet särskilt mycket alls när det gäller antiken.

Detta var alltså Petrus och Paulus. Och då har vi den tredje som nämns i Paulus tidiga trosbekännelse i 1 Kor 15, **Jakob, Herrens bror**. I Apostlagärningarna 15 får vi veta att han var ledare för församlingen i Jerusalem. Detta är ganska överraskande med tanke på att han i evangelierna framställs som att han trodde att Jesus var från sina sinnen, alltså galen. Men det är ytterligare ett exempel på en pinsam omständighet som talar för att det är historiskt tillförlitligt. Något måste alltså ha fått Jakob att helt ändra sig. Ställ dig själv frågan: vad skulle kunna få dig att tro att din bror eller liknande är Guds Son? Ganska mycket, förmodligen mer än det skulle krävas för andra som inte vuxit upp med honom. Att han faktiskt är övertygad om att han sett Jesus uppstånden passar ganska bra som en förklaring. Var han då så övertygad att han var villig att dö för detta?

Hegesippus, som levde under mitten av 100-talet, citeras i Eusebius Kyrkohistoria. Han beskriver där, i en ganska legendartad utsmyckning, hur Jakob blev stenad av översteprästen och andra ledare i Jerusalem eftersom de märkte att den kristna kyrkan växte och Jakob vägrade att sluta predika om Jesus. Här gäller samma sak som med andra källor jag refererat till. Eventuella överdrifter innebär inte att allt är falskt, utan vittnar tvärtom att det i vart fall finns en underliggande kärna av historisk sanning.

Detta bekräftas av Josefus, återigen en judisk historieskrivare som definitivt inte var kristen, och han ger mer detaljer också om översteprästen. Vid detta tillfälle hade den romerske ståthållaren, Festus, i Jerusalem dött och hans efterträdare,

Albinus, hade inte hunnit komma, vilket översteprästen Ananias såg som ett tillfälle att röja en obekväm person ur vägen. Han dömer Jakob och utlämnar honom att bli stenad. Man uppmanar kung Agrippa att sätta stopp för Ananias nyckfullhet, vilket han gör genom att avsätta honom. Detta är för övrigt samma Agrippa, Ananias och Festus som vi möter i Apostlagärningarna 24 och framåt när Paulus står anklagad. Anklagelsen mot Jakob hos Josefus var att han bröt mot lagen. Detta var alltså medan det var ett romerskt maktvakuum och det var den judiska lagen det handlade om. Och man ville ha ihjäl Jakob för att han predikade om Jesus, och därmed hädade så som de såg det. Och straffet för detta var stening. Anklagelsen och straffet var alltså samma som för Stefanus i Apg 7.

Det är alltså flera saker som är välbelagda, utifrån olika tidiga källor, med detaljer som är i enlighet med vad vi vet rörande andra personer och omständigheter. Jakobs martyrdöd får alltså sägas vara historiskt bevisad.

Sammantaget har vi alltså tre personer knutna till Jesus som hävdar att de är vittnen till Jesu uppståndelse, och alla har, med i princip så stor historisk säkerhet vi kan nå gällande denna tid, varit villiga att gå i döden för detta och också gjort det. Till detta skulle man kunna lägga skildringar gällande fler apostlar, men då står vi inte på samma starka grund när de gäller historisk säkerhet. Men med dessa tre gör vi det.

Samtidigt har vi inga källor som säger att någon enda av apostlarna tog tillbaka sitt vittnesmål om Jesu uppståndelse. Om någon hade gjort det kan vi med stor säkerhet säga att någon kritiker hade tagit fasta på det. Under 100-talet fanns det många stora kritiker av kristendomen, bl a Kelsos och Porfyrios som jag nämnt innan, och ingen hävdar något sådant. Medan det finns flera olika och samstämmiga källor som hävdar att de stod fasta i sin tro intill döden. Det mest sannolika är därför att alla apostlar, utom Johannes, dog martyrdöden för sin tro på Jesus och hans uppståndelse från de döda.

Ännu kan vi inte säga att Jesus därför måste ha uppstått, men vi kan med säkerhet säga att dessa var *övertygade* om att han gjort det. Och då blir frågan vad

som gjort dem så övertygade. Är det så att Jesus verkligen uppstått, eller är det något de bara inbillat sig?

Hallucinationsteorin

Det främsta teorin som kritiker och skeptiker lyfter fram om hur de kan ha blivit så övertygade, och en som tidigare nämnda Kelsus var den första att hävda, är den så kallade hallucinationshypotesen. Man tror helt enkelt att de alla på ett eller annat sätt hallucinerat. Det finns även teorier om tvillingar och annat, och som jag nämnde tidigare gällande den tomma graven, att han överlevde och själv tog sig ut eller att Gud tog upp honom till himlen och lät judas få hans utseende. Men hallucinationshypotesen är den vanligaste, och dessutom är den på ett sätt den bästa. Anledningen till att den är den bästa är att förklarar alla fyra omständigheter, eller bevis, som jag gått igenom. Den står inte i motsats till korsfästelsen, inte heller begravningen och den tomma graven, och den är ett allvarligt försök att förklara varför lärjungarna var övertygade om att Jesus uppstått och var villiga att dö för denna tro. Problemet blir att den inte kan förklara alla omständigheter när det gäller lärjungarnas övertygelse, deras villighet att dö för den samt kristendoms organiserade spridning under motstånd och förföljelse.

Hallucinationshypotesen är dock inte enhetlig, utan man tvingas åberopa olika former av hallucinationer beroende på vilken omständighet och/eller person man talar om. Detta blir en längre redogörelse för argumenten och motargumenten, och för att få lite hjälp att hänga med ger jag lite stolpar att hänga upp det på.

1. Först ger jag en allmän redogörelse för vad hallucinationer kopplade till olika sjukdomstillstånd beror på. Och hur dessa passar väldigt illa med vad vi vet om apostlarna och de första kristnas gemenskap.

2. Sedan låter jag detta övergå i en genomgång av masshallucinationer och hur vad vi vet om dessa stämmer väldigt illa med vad vi vet om omständigheterna kring de första kristnas erfarenhet av att ha mött Jesus uppstånden.

3. Därefter går jag igenom den typ av hallucination som är vanligt förekommande hos sörjande, och varför inte heller denna förklaring gör rättvisa åt vad vi vet om lärjungarnas upplevelser av Jesus som uppstånden.

4. Till sist bemöter jag också argumenten för att Paulus omvändelse handlar om ett psykologiskt fenomen som kallas konversionsstörning.

Allmänt kan man säga att hallucinationer har tre olika orsaker: psykofysiologiska, psykobiokemiska, och psykodynamiska. Den första, psykofysiologisk, har att göra med fysiska förändringar i hjärnan, såsom efter en stroke eller vid hjärtumörer. Den andra, psykobiokemisk, är mer kopplade till kemiska reaktioner, såsom i samband med störningar i metabolismen, infektioner, vid abstinens eller kopplade till hallucinogena droger som LSD, ecstasy, psilocybin som finns i vissa svampar, och cannabis. Den tredje orsaken, psykodynamisk, har att göra med psykiska sjukdomar, t ex schizofreni, där det undermedvetna tränger igenom till det medvetna. Det vanligaste är då att man hör röster och annat, och vid mer grava, men sällsynta, fall kan man också ha visuella hallucinationer.

Jag har inte stött på att man kopplar hallucinationerna till någon av de två första formerna, så dessa kan vi lämna och istället fokusera på den tredje – psykodynamisk orsak.

Hallucinationshypotesen i sin extremaste form hävdar att mer eller mindre alla lärjungar led av vad man kallar schizoid personlighetsstörning. Detta är dock troligtvis ett misstag, och man menar istället schizotypisk personlighetsstörning. Den förra är nämligen i stort sett aldrig kopplad till hallucinationer eller liknande. Den senare innebär dock att man kan lida av hallucinationer. Den vetenskapliga litteraturen, så långt jag har kunnat undersöka det, verkar räkna med att endast omkring 3% av befolkningen lider av denna störning. Men även bland dessa är det endast en liten del som uppvisar symptom såsom hallucinationer och psykotiska tillstånd.

Sannolikheten att mer eller mindre hela den skara som blev övertygade om att Jesus var Messias alla skulle ha lidit av denna störning, och dessutom att alla också

hade hallucinationer är därför ofattbar liten. Och till störningen hör att man ofta håller sig för sig själv, har svårt för nära relation och undviker sammanhang med många människor. Detta stämmer ju inte så väl med den samlade bilden man får av apostlarna, som också hade fruar, och de första kristna. Tvärtom hör gemenskapen till ett av de fyra kännetecknen av de kristna i Apg 2:42-46 – varje dag var de tillsammans. Som svar för det för man fram att sådana med denna personlighetsstörning ofta kan trivas i sekter där de är bland likasinnade, inte minst eftersom de delar deras vanföreställningar och uppmuntrar dem.

En sådan sammanslutning ska då alltså de första kristna ha varit. Ledarna ska sedan under kultliknande förhållanden ha fått stora grupper att uppleva att de sett samma sak: den uppståndne Jesus. Baserat på dessa hallucinationer ska de ha varit villiga att gå i döden för tron på att Jesus har uppstått. Paulus hänvisar ju till att mer än 500 personer såg Jesus vid samma tillfälle, och tillägger att de flesta av dem fortfarande var i livet, med den underförstådda meningen att de kunde tillfrågas om vad de sett och upplevt.

Masshallucinationer förekommer, inte minst kopplat till olika former av kulter och liknande. Därför verkar det så långt passa ganska väl med de första kristna. Problemet är dock att masshallucinationer inom sådana sammanhang kopplas samman med en stark gemenskap, upprymdhet och starka positiva förväntningar av att se och uppleva något, vilket då förklarar vad man gemensamt upplever sig se, ofta framdrivet av någon som står högt upp i hierarkin. Detta stämmer inte väl in på de första kristnas situation på påskdagen. Kanske kunde man hänvisa till Jesu förutsägelser om sin uppståndelse, men alla skildringar vi har tyder på att lärjungarna inte kom ihåg och tänkte på dessa, de förväntade sig inte någon uppståndelse.

Lärjungarna hade stått på avstånd och sett Jesus dö. Hela deras värld rasade samman, allt deras hopp. De såg hur honom som de satsat allt på gav upp sin ande och sjönk ihop, hur soldaterna stack upp hans sida och säkerställde att han verkligen var död. Lärjungarna var livrädda, i chocktillstånd, ett välkänt fenomen där man blir kognitivt och ibland även fysiskt paralyserad, oförmögen att handla. Liksom brottsoffer ibland inte kan minnas eller vart fall inte tala om vad de varit med om

förrän efter lång tid, ibland flera år, verkar lärjungarna helt desillusionerade. De sprang och gömde sig. Gruppdynamiken som kända fall av masshallucinationer förutsätter fanns inte där, förutsättningarna fanns inte för masshallucinationer.

Och hävdar man att Jesu förutsägelser om sin uppståndelse är förklaringen, och att lärjungarna mycket väl mindes dessa och var upprymda av förväntan på att Jesus skulle komma tillbaka från de döda, möter man två problem.

Det första är det som jag redan talat om – det är väldigt osannolikt att man då skulle ha hittat på allt om lärjungarnas tröghet att förstå, illojalitet, rädsla och feghet och deras totala avsaknad av handlingskraft. Istället hade man väl snarare lyft fram hur de höll fast vid vad Jesus förutsagt och med stor trofasthet väntade på att han skulle komma tillbaka. Återigen, detta är pinsamma omständigheter som inte alls talar för att det är påhittat, utan istället obekväma medgivanden om hur illa det faktiskt var med lärjungarna. Kritikernas teorier om att Markus aldrig avsett att skriva en historisk skildring av Jesus utan istället en myt baserad på Homeros epos, där efterföljares tröghet är ett litterärt grepp, och att övriga evangelister missförstått honom och byggt vidare på vad de trodde var en historisk skildring är ohållbar, men att gå igenom argumenten och motargumenten för detta ryms inte inom denna redan långa genomgång.

Det andra problemet är att om lärjungarnas feghet är påhittad, och att de verkliga förutsättningarna för masshallucinationer fanns där men har blivit mörkade av lärjungarna, utgår man ifrån att lärjungarna var medvetna om under vilka omständigheter masshallucinationer normalt förekommer, och *medvetet* mörkade detta för att undvika att man skulle upptäcka att det i själva verket endast handlade om inbillning. Men då faller allt ändå, eftersom det då handlar om manipulation av resten av Jesu lärjungar för att få dem att tro något man själv vet är en lögn. Och vi har redan visat att i vart fall tre primärvittnen fortsatte att hävda att de sett Jesus uppstånden från de döda trots att de blev dödade för detta vittnesbörd. Och vi har inget som pekar på att de hade något som helst att vinna på detta, utan tvärtom allt att förlora, och också gjorde detta, jordiskt sett. Inte ens någon hög och upphöjd ställning och alla kristnas beundran eller liknande hade de. Paulus fick ju t ex ständigt kämpa

mot olika anklagelser från olika personer i församlingarna och var ofta ifrågasatt. Korintierbrevet och Galaterbrevet gör detta klart. Och detta talar starkt emot teorin att Paulus på grund av sitt undermedvetna ska ha hallucinerat om Jesus till följd av att han önskade en ledarposition inom den framväxande Jesusrörelsen.

Men även om vi bortser från detta och fortsätter utforska masshallucinationerna möter vi fler problem. De studier som finns på visuella masshallucinationer visar två saker.

Det första är människornas upplevelser kan likna varandra, men det är aldrig samstämmiga. Hallucinationer är alltid något som endast sker i den enskildes hjärna, även vid masshallucinationer. Om lärjungarnas erfarenheter hade skilt sig åt, och här får vi komma ihåg att det handlar om något så avgörande för dem att de var villiga att satsa sina liv på vad de upplevt, borde det finnas några indikationer på skillnader i vad de upplevt. Knappast hade de bara lagt sig platt och köpt någon enskild persons beskrivning, även om den personen befann sig högt upp i hierarkin. Och redogörelserna är alltför detaljerade för att ha varit den gemensamma erfarenheten vid en masshallucination.

Och då kommer vi till det andra som studierna visar. Visuella masshallucinationer förmedlar inte konversationer. Lärjungarna spred ut sig över romarriket och predikade *efter uppståndelsen* utifrån vad de uppfattade som en sändning av Jesus. Om det bara hade varit Petrus eller någon som uppfattat att Jesus sagt något, medan de andra bara hade sett honom och/eller hört något annat, verkar de annars så trötta lärjungarna, vilket är ännu en pinsam omständighet som pekar på att det är sant, verkar de annars så trötta lärjungarna orimligt medgörliga och underdåniga. Säkerligen hade de protesterat på något sätt. Skillnader finns absolut i evangelierna, också sådana som är mer besvärliga att helt harmoniera, men detta till trots är samstämmigheten alltför stor för att förklara detta med hallucinationshypotesen.

Den fackgranskade medicinska litteraturen innehåller inga exempel som kan liknas vid omständigheterna vi möter i Bibeln, inte ens de omständigheter som de flesta kritiska forskare är eniga om är autentiska, alltså när man endast betraktar Nya testamentet som vilka källor från antiken som helst. Att förklara det med

masshallucinationer är alltså helt oförsvarligt baserat på den kunskap vi har om sådana idag.

Vidare är hallucinationer mer vanligt kopplade till allvarliga sjukliga tillstånd, och är inte något som man vanligen ser hos i övrigt välfungerande människor. Hallucinationerna är alltså inte i sig sjukdomen utan symptomen. Bakom finns en större sjukdomsbild som borde märkas även på andra sätt.

Tittar vi på den tidiga kristna kyrkan och dess ledare som påstod att de hade sett Jesus uppstånden från de döda, såsom Petrus, Jakob och Paulus, blir det väldigt svårt att förklara hur de kunde möta alla de utmaningar som den tidiga kyrkan utsattes för, organisera sig och få till stånd den snabba spridningen av kristendomen över hela romarriket. De framstår i allra högsta grad som välfungerande, rationella och sobra.

De typer av hallucinationer som förekommer hos annars välfungerande och rationella människor, där det alltså inte beror på någon underliggande sjukdom, har oftast att göra med sorg och saknad och upplevelse av traumatiska händelser. Exempelvis är det vanligt att den kvarlevande upplever någon form av hallucination av den avlidne. Oftast handlar det då om en känsla av närvaro, och det är vanligt att man upplever sig höra att denne säger ens namn. Flera problem finns dock med att se detta som förklaringen på lärjungarnas upplevelser. Det handlar nästan alltid om en enskild som upplever detta, och då är det den som levt närmast den avlidne, såsom en förälder eller den som varit gift med personen, även om det kan vara en vän eller släkting. Lärjungarna var flera och skildringarna indikerar att de hade en delad upplevelse. Vidare är det främst i mellantillståndet mellan vakenhet och sömn, alltså under insomning som sådana upplevelser uppkommer, något som inte går att koppla till lärjungarnas upplevelser. Det är också i färre än 10% av fallen detta inkluderar att man upplever sig se den avlidne, vilket alla som hävdade att de på något sätt mött den uppstådne Jesus menar sig ha gjort. Sedan har vi att upplevelserna ofta återkommer under flera år, medan lärjungarnas varade under en kort och tydligt avgränsad tid och

sedan var Jesus borta. Man talar också sällan om dessa upplevelser, utan håller dem för sig själv. Lärjungarnas upplevelser är själva grunden till deras förkunnelse.

Dessutom är det i stort sett aldrig så att den kvarlevande tar detta som intäkt för att personen har återuppstått från de döda, utan möjligen som någon form av kontakt med andra sidan. Här stämmer det dock överens med vad lärjungarna först verkar ha trott – det trodde att de såg en ande, eller ett spöke. De verkar ha varit skeptiska inför vad de såg och prövar ”uppenbarelsen”. Och de verkar ha koncepten klara för sig att att det är skillnad mellan att se en ande, vilket inte skulle tas som intäkt för att han är uppstånden från de döda, och att se en levande person som faktiskt kommit tillbaka från de döda. Även om man inte köper att evangelierna återberättar lärjungarnas faktiska upplevelser visar det ändå att man i den kristna gemenskapen vid denna tid gjorde en skillnad mellan de två. Den judiska förväntningen vid denna tid innehåll absolut en tro på uppståndelsen från de döda, men då först vid tidens slut, inte innan. Och det handlade om en kroppslig uppståndelse. Någon tanke på en andlig uppståndelse fanns inte i samtiden, men däremot uppenbarelser av andar.

Denna typ av hallucination tycks också i stort sett alltid upphöra när man försöker interagera med den man upplever är där. Detta stämmer inte alls med någon beskrivning av lärjungarnas möte med den uppståndne Jesus. Visst nämns det att han försvann, men då först efter en längre interaktion med honom, såsom det var för Emmausvandrarerna.

En annan typ av psykologisk företeelse i samband med en traumatisk förlust av någon man älskar har paradoxalt blivit kopplad till Paulus omvändelse. Detta kallas för konversionsstörningar. Dessa handlar om fysiska symptom som helt beror på psykiska störningar, och ändå inte beror på underliggande psykisk sjukdom. Trots namnet har det inget som helst att göra med någon religiös konversion, alltså omvändelse. Vad det handlar om är att någon som har sett sitt barn drunkna därefter tillfälligt kan ha förlorat synen. Detta har fått några att föra fram hypotesen att detta var vad Paulus drabbades av, eftersom det står att han förlorade synen i samband med att Jesus uppenbarade sig för honom. Hypotesen är att Paulus på ett undermedvetet

plan ska ha känt ånger över sitt medgivande till att stena Stefanus, förstärkt av att hans tidigare lärare Gamaliel rekommenderade att Jesu efterföljare inte skulle förföljas. Han blev således blind till dess att han löst den inre konflikten.

Tre saker talar starkt emot detta.

För det första var Jesus ingen som Paulus höll av, tvärtom bekämpade han Jesu efterföljare driven av hat mot Jesus, och det finns inget, varken före eller efter, som tyder på att han innan sitt möte med Jesus hyste några betänkligheter. När han i Gal 1:13-14 talar om hur han tidigare förföljde de kristna ger han inga tecken på att då ha haft någon inre konflikt. Även om han inte var medveten om den där och då, borde han ha kommit till insikt om detta senare. Detta hör till konversionstörningarnas upplösning, att man på ett medvetet plan inser var problemet ligger och bearbetar det.

För det andra uppvisar den drabbade en likgiltighet inför symptomen, eller till och med att man är nöjd med dem, så kallad *la belle indifférence* – den sköna likgiltigheten. Detta eftersom man överför en djup ångest till en ångest man kan hantera, d v s ett fysiskt symptom. Men om Paulus står det att han varken åt eller drack, vilket tyder på att han inte var nöjd med eller likgiltig inför situationen. En sådan detalj verkar märklig om den är påhittad.

För det tredje är hallucinationer kopplade till konversionsstörning väldigt sällsynta, och hör inte till kriterierna för diagnos. Sannolikheten för att Paulus skulle ha uppvisat båda symptom, alltså blindhet och hallucination, är oerhört liten. Dessutom är det så att man inte ser något för att man så gärna vill se det, såsom Jesus uppenbarad, utan man drabbas av t ex blindhet för att man sett något man *inte* ville se. Skulle då konversionsstörning vara en riktig diagnos talar det istället *för* att Jesus verkligen uppenbarade sig för Paulus.

Vi skulle till detta också kunna lägga att Paulus inte var ensam om att uppleva något, även om han var ensam om att uppleva helhet – d v s både se ljuset och och höra rösten.

6. Sammanfattning

1. Mirakel är per definition alltid den minst sannolika förklaringen

Under punkt 1 bemötte jag påståendet att mirakel är per definition alltid den minst sannolika förklaringen, och visade hur detta är ett cirkelargument som på förhand utesluter Guds existens. Även om jag inte tyngde denna genomgång med att lägga fram bevisen för Guds existens, vilka finns och är mycket solida, pekade jag på att talet om sannolikhet är helt beroende av vilka förutfattade meningar man har. Finns Gud är den mest sannolika förklaringen till kristendomens uppkomst och påståendet att Jesus uppstod från de döda att Jesus faktiskt uppstod från de döda.

2. Jesus dog verkligen

Under punkt 2 visade jag att svimningsteorin, d v s att Jesus överlevde korsfästelsen och på något vis tog sig ur graven och visade sig för lärjungarna endast kan ha övertygat dem om att han levde, men verkligen inte att han uppstått från de döda, eftersom han i så fall skulle ha varit i ett bedrövligt skick. Jag visade också att muslimska apologeters tankar på att Jesus ersattes av Judas faller som förklaring av rent historiska skäl. Koranen är tillkommen 600 år senare, och Judas död beskrivs i Bibeln som välkänd i samtiden, vilket tyder på att det inte är något påhittat. Jag visade också att skildringen av Jesu död stämmer med välkända medicinska tillstånd, att det finns tidiga utombibliska och utomkristna skildringar som bekräftar att Jesus dog samt att förkunnelsen om en korsfäst Gud snarast var ett hinder för missionen, och knappast något man skulle haft med om det inte verkligen var sant.

3. Jesus begravdes

Under punkt 3 gick jag igenom hur namngivna personer styrker trovärdigheten i skildringen av Jesu begravning. Och hur omständigheter kring dessa personer stämmer väl överens med detaljer som nämns, såsom att den runda stenen för graven pekar på att det var en grav som tillhörde någon med ställning och pengar, vilket passar in på Josef från Arimatea. Och att han dessutom var tillhörde det Stora rådet som dömde Jesus till döden gör det osannolikt att man hittat på att han var den som fick ta hand om Jesu begravning. Sedan visade jag att två kvinnor med samma namn är osannolikt i en påhittad berättelse, men att det stämmer väl överens med hur vanligt namnet var vid denna tid i Palestina.

4. Graven var tom på påskdagens morgon

Under punkt fyra bemötte jag tanken på att den tomma graven kan förklaras med att man tagit fel på var graven låg. Detta genom att visa hur alla skildringen av Jesu begravning har med att kvinnorna noga lade märke till var graven låg, samt att den runda stenen pekar på att det var en sällsynt typ av grav och inget man lätt tog miste på. Jag upprepade argumenten mot att Jesus skulle ha tagit sig ut på egen hand, och tillfogade att stenen vägde minst ett ton och behövde rullas bort i motlutning. Därefter visade jag hur det inte fanns tillräckligt med tid eller sinnesnärvaro nog hos lärjungarna att tänka ut en plan för att stjäla kroppen, och att denna inte kan förklara att lärjungarna var villiga att dö för sin tro på att Jesus uppstått från de döda. Vidare lyfte jag fram att skillnader i detaljer pekar på att vi har flera mer eller mindre oberoende källor som tillsammans vittnar om den tomma graven, och att Markus skildring är mycket tidig, bl a på grund av uttrycket $\mu\acute{\alpha}\tau\omicron\nu\sigma\alpha\beta\beta\acute{\alpha}\tau\omicron\nu\sigma$ – veckans första *dag*, istället för det senare mer etablerade *på tredje* dagen, och att avsaknaden av översteprästens namn tyder på att han fortfarande var överstepräst när Markusevangeliet skrevs. Och avslutningsvis visade jag hur beroendet av kvinnornas vittnesmål är en pinsam omständighet som i samtiden undergrävde trovärdigheten i det kristna budskapet, bl a med hänvisning till kvinnokritiska uttalanden hos den judiske historikern Josefus, att detta var något tidiga kristna motståndare, såsom Kelsos och Porfyrios, använde som argument mot de kristnas förkunnelse, och att evangelierna medger pinsamheten att inte heller de manliga lärjungarna trodde på kvinnornas berättelse.

5. Jesu lärjungar, och även några motståndare, var övertygade om att Jesus hade visat sig som uppstånden för dem

Avslutningsvis hade vi den längsta punkten, som började med en upprepning av att kvinnorna stod som första vittnen, en pinsam omständighet som talar emot att det är påhittat. Därefter visade jag att lärjungarna var genuint övertygade om att de sett Jesus uppstånden eftersom de var villiga att dö för denna tro, och inga berättelser finns om att inte någon medgav att det var påhittat, vilket är mycket osannolikt att ingen enda skulle gjort om de visste att det var en lögn. Det detaljerade resonemanget

följde tre personer: Petrus, Herrens bror Jakob och Paulus, eftersom dessa särskilt pekas ut i 1 Kor 15, som troligtvis är det tidigaste nedtecknade omnämmandet av uppståndelsens vittnen, och eftersom vi med utombibliska källor klart kan belägga att allra minst dessa dog för sin tro på Jesu uppståndelse.

Därefter följde den längre utredningen av hallucinationshypotesen, som började med

1. att jag gick igenom vad hallucinationer till följd av olika sjukdomar beror på och att ingen av dessa sjukdomsbilder passar in på vad vi vet om apostlarna och de första kristnas gemenskap.

2. Därefter visade jag hur teorin om masshallucinationer inte fungerar som förklaring eftersom förutsättningarna, såsom upprymdhet och positiv förväntan hos lärjungarna, saknades. Teorin kan heller inte förklara lärjungarnas detaljerade och samstämmiga vittnesmål om vad de upplevt när de påstod sig ha sett Jesus uppstånden, eftersom även masshallucinationer i grund och botten är enskilda hallucinationer som endast i generella drag liknar varandra.

3. Sedan går jag igenom den typ av hallucination som inte är kopplad till sjukdom utan istället är vanlig hos sörande, och visar till att börja med att lärjungarnas antal talar emot denna teori eftersom den nästan alltid endast är den som varit allra närmast den avlidne som upplever sådana former av hallucination, såsom änkan eller änklungen eller en förälder till ett barn. Hallucinationerna är dessutom nästan alltid vaga, eller kopplade till enbart hörsel, och endast i sällsynta fall också syn och mestadels i insomningsfasen. Lärjungarnas upplevelser äger rum vid olika tider på dagen, och inkluderar flera sinnen samtidigt. Sörjandes hallucinationer brukar också upphöra så snart de försöker interagera med den avlidne, medan lärjungarna har längre konversationer. Och slutligen tror man normalt aldrig till följd av sådana hallucinationer att den avlidna har återuppstått., vilket lärjungarna däremot var övertygade om.

4. Allra sist hade vi teorin om att Paulus hade en konversionsstörning, där en inre konflikt eller ångest tar sig uttryck i fysiska åkommor. I Paulus fall skulle det ha handlat om att han blev blind därför att han undermedvetet hade

samvetsbetänkligheter över sitt förföljande av de kristna. Men någon sådan inre konflikt verkar han även efteråt ha varit omedveten om, vilket inte stämmer med kända fall av konversionsstörning. Han uppvisar inte heller den likgiltighet eller förnöjsamhet över symptomen som normalt följer, utan tvärtom. Dessutom hör hallucinationer inte till diagnosen, utan tillståndet orsakas av någon man sett som man inte ville se, inte något man undermedvetet ska ha önskat att se.

Paulus egen slutsats, och en som vi på goda grunder kan dela, var att han verkligen mött Jesus uppstånden, och det är därför han frimodigt hänger hela den kristna tron på denna punkt i 1 Kor 15, och sedan skriver:

Avslutning

*”Men nu har Kristus verkligen uppstått från de döda, som förstlingen av de insomnade. Eftersom döden kom genom en människa, kom också de dödas uppståndelse genom en människa. Liksom alla dör i Adam, så ska också alla göras levande i Kristus. ... Stå därför fasta och orubbliga, mina älskade bröder, och arbeta alltid hängivet för Herren. **Ni vet** att er möda i Herren inte är förgäves.”*

”Ni vet”. Du kan på mycket goda grunder tro på, lita på, förtrösta på och frimodigt hävda att Jesus verkligen har uppstått från de döda, att han verkligen är Guds Son, och att det finns förlåtelse för alla synder och hopp om ett evigt liv. När Paulus hängde hela den kristna tron på Jesu uppståndelse var det inte en chansning. Han hade själv noga efterforskat det och själv mött Jesus uppstånden. Och Gud har i sin vishet och godhet låtit evangelierna skrivas på ett sådant sätt att vi idag, 2000 år efter att det hände, kan bygga ett mycket starkt historiskt försvar för vad de berättar, också i små detaljer som vi lätt missar. Evangelierna och Nya testamentets brev är verkligen trovärdiga källor och de håller att bygga ditt liv på, att satsa ditt liv på.

Kristus är uppstånden!

– Ja, han är sannerligen uppstånden!